

بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور

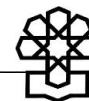
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

کد موضوعی: ۲۸۰
شماره مسلسل: ۱۵۲۷۵
بهمن‌ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۲.....	۱. تعریف پارک‌های علم و فناوری
۴.....	۲. انواع پارک‌های علم و فناوری
۶.....	۳. کارکردهای پارک‌های علم و فناوری
۷.....	۴. پارک‌های علمی و فناوری در جهان
۷.....	۵. پارک‌های علم و فناوری در ایران
۲۱.....	۶. آسیب‌شناسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری ایران
۲۷.....	جمع‌بندی و پیشنهادها
۳۰.....	منابع و مأخذ

بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور

چکیده

پارک علم و فناوری، سازمانی است که متخصصین حرفه‌ای آن را مدیریت می‌کنند و هدف اصلی آن افزایش ثروت در جامعه از طریق ارتقای فرهنگ نوآوری و رقابت سازنده میان شرکت‌های حاضر در پارک و مؤسسه‌های متکی بر علم و دانش است. پارک‌های علم و فناوری نقش مهمی در تقویت ارتباط صنعت و دانشگاه ایفا می‌کنند و می‌توان آنها را یکی از مهمترین ابزارها برای تسهیل شکل‌گیری و رشد شرکت‌های دانش‌بنیان دانست.

تأسیس و حمایت از پارک‌های علم و فناوری در سیاست‌ها و قوانین کشور تأکید شده است. با این حال، رویکرد کلی این سیاست‌ها و قوانین بیشتر متمایل به توسعه کمی است. بنابراین، در بیشتر ارزیابی‌ها، صرفاً رشد تعداد پارک‌های علم و فناوری گزارش می‌شود. این در حالی است که به لحاظ عملکردی غالب پارک‌های علم و فناوری کشور در حد انکوباتور یا مرکز رشد باقی مانده‌اند.

بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور نشان می‌دهد که اغلب پارک‌های علم و فناوری کشور، با مشکل بودجه به‌خصوص بودجه عمرانی مواجهند. بنابراین لازم است برنامه جامعی برای تأمین نیازهای اولیه تدوین و اعتبارات عمرانی بیشتری نسبت به اعتبارات هزینه‌ای در ردیف بودجه پارک‌های علم و فناوری تازه تأسیس برای ایجاد زیرساخت‌ها و فضاهای فیزیکی مطلوب در نظر گرفته شود. از طرف دیگر محدودیت اعتبارات بودجه‌ای و نوسان در درآمدها و هزینه‌های دولت، لزوم تغییر رویکرد صرفاً حمایتی به شکل کمک بلاعوض و تأکید بیشتر بر بازدهی و درآمدزایی پارک‌ها، مشارکت بیشتر بخش خصوصی در این حوزه را ایجاب می‌کند. نکته بسیار مهم دیگر آن است فقط ۲۸ درصد شرکت‌های مستقر در پارک‌ها، تأییدیه دانش‌بنیان دارند. این مسئله می‌تواند منعکس‌کننده عدم تمایل شرکت‌های دانش‌بنیان برای استقرار در پارک‌ها باشد که به نوبه خود می‌تواند ناشی از عدم اجرای کامل مزایای قانونی مناطق آزاد در پارک‌های علم و فناوری باشد.

در نهایت پیشنهاد می‌شود پارک‌های علم و فناوری با توجه به اولویت‌های آمایشی و ظرفیت بومی توسعه یابند و بسته به مراحل توسعه پارک‌ها، سیاست‌های حمایتی مبتنی بر بازده تعیین شده برای انواع پارک‌ها اتخاذ شود. اتخاذ یک الگوی جامع در ارزیابی عملکرد پارک و میزان اثربخشی آنها در این حوزه اهمیت بسیار دارد. بنابراین ضروری است چارچوبی حداقلی برای ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری با توجه به بازده برای شرکت‌های مستقر، بازده برای اقتصاد محلی و بازده برای خود پارک در نظر گرفته شود.

مقدمه

پارک‌های علم و فناوری، مکان‌هایی برای استقرار و حضور حرفه‌ای شرکت‌های کوچک و متوسط، واحدهای تحقیق و توسعه صنایع و مؤسسات پژوهشی است تا در تعامل سازنده با یکدیگر و با دانشگاه‌ها به انجام فعالیت‌های فناورانه بپردازند. هدف نهایی این هم‌نشینی، خلق و توسعه فناوری، تسهیل فرآیند جذب، ارتقا و انتشار آن است به صورتی که تمامی و یا بخش‌های عمده‌ای از فعالیت‌های منتهی به محصولات فناورانه، به صورت حرفه‌ای در این پارک‌ها قابل انجام باشد. اهم این فعالیت‌ها شامل ایده‌پردازی، پژوهش علمی، طراحی مهندسی، نمونه‌سازی، طراحی صنعتی، استانداردسازی، تدوین دانش فنی، ثبت مالکیت فکری، بازاریابی، فروش و ارائه خدمات مشاوره‌ای بعدی برای تحقق محصولات فناورانه در عرصه تولید صنعتی و همچنین عرضه خدمات تخصصی است. در این گزارش، ماهیت پارک‌های علم و فناوری براساس تعریف و انواع آنها توضیح داده شده و سپس وضعیت و عملکرد پارک‌های ایران از منظر اسناد بالادستی و قوانین برنامه توسعه چهارم و پنجم و همچنین روند توسعه آنها از نظر تعداد و اعتبارات بودجه‌ای بررسی شده است. در پایان، آسیب‌شناسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری از سه جنبه ذیل ارائه شده است:

۱. عملکرد پارک‌ها،

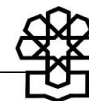
۲. بودجه و تأمین مالی،

۳. قوانین و مقررات.

۱. تعریف پارک‌های علم و فناوری

تعاریف متعددی برای پارک‌های علم و فناوری ارائه شده است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود: طبق تعریف انجمن بین‌المللی پارک‌های علمی^۱ (IASP)، یک پارک علمی، سازمانی است که متخصصان حرفه‌ای آن را اداره می‌کنند و هدف اصلی این سازمان، افزایش ثروت در جامعه از طریق تشویق و ارتقای فرهنگ نوآوری و افزایش قدرت رقابت در میان شرکت‌ها و مؤسسات است و با اتکا بر علم، ایجاد انگیزه و مدیریت جریان دانش و فناوری در میان دانشگاه‌ها، مراکز تحقیق و توسعه، شرکت‌های خصوصی و بازار، ایجاد و رشد شرکت‌های متکی بر نوآوری را از طریق مراکز رشد و فرآیندهای زایشی تسهیل می‌کند.

طبق تعریف اتحادیه اروپا، پارک علم و فناوری، مکانی است که شرکت‌های تازه‌تأسیس شده در فضایی محدود شده متمرکز شده‌اند و هدف از این ایجاد چنین مکانی، توسعه و افزایش شانس

پیشرفت و میزان بقای این شرکت‌ها به منظور ایجاد فرصت‌های مشترک در یک فضای مناسب است. پارک‌ها از نظر نوع فعالیت‌ها به دو دسته زیر تقسیم می‌شوند (مرتضوی و همکاران، ۱۳۹۵):

الف) پارک عملی:^۱ معمولاً توسط دانشگاه‌ها در یک فضای مناسب در مجاورت دانشگاه ایجاد می‌شود و همکاری متقابلی بین صاحبان صنایع مستقر در آن پارک‌ها و دانشگاه‌ها به وجود می‌آید.

ب) پارک فناوری:^۲ معمولاً در مجاورت قطب‌های صنعتی ایجاد می‌شوند و با نیت گسترش ارتباطات تحقیقاتی صنایع موجود در منطقه با واحدهای تحقیقاتی و دانشگاهی منطقه شکل می‌گیرند. طبق تعریف انجمن پارک‌های علمی بریتانیا^۳ (UKSPA)، یک پارک علمی «یک ابزار حمایتی مبتنی بر مالکیت و پشتیبانی کسب‌وکار است که هدف اصلی آن تشویق و حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و رشددهی شرکت‌های نوآور، در حال رشد و فناوری محور از طریق فراهم نمودن زیرساخت و خدمات پشتیبان مانند روابط همکارانه با آژانس‌های توسعه اقتصادی، روابط رسمی و عملیاتی با مراکز دارای مزیت از قبیل دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و نهادهای پژوهشی، پشتیبانی مدیریتی با تأکید بر انتقال فناوری و مهارت‌های کسب‌وکار به شرکت‌های کوچک و متوسط است».

طبق «اساسنامه پارک‌های علم و فناوری» ایران (مصوب شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۱)، پارک علم و فناوری، سازمانی است که به وسیله متخصصین حرفه‌ای مدیریت می‌شود و هدف اصلی آن افزایش ثروت در جامعه از طریق ارتقای فرهنگ نوآوری و رقابت سازنده میان شرکت‌های حاضر در پارک و مؤسسه‌های متکی بر علم و دانش است. برای دستیابی به این هدف، پارک علمی دانش و فناوری را در میان دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های تحقیق و توسعه، شرکت‌های خصوصی و بازار به جریان انداخته و مدیریت می‌کند و رشد شرکت‌های متکی بر نوآوری را از طریق مراکز رشد و فرآیندهای زایشی تسهیل می‌کند. پارک‌ها همچنین خدمات مناسب دیگری به همراه فضاهای کاری و تسهیلات با کیفیت بالا به وجود می‌آورند و سازمان متقاضی آن را تأسیس کرده و تأمین اعتبارات آنها از مجاری دولتی و غیردولتی صورت می‌گیرد. در داخل پارک‌های علم و فناوری واحدهایی دارای هویت حقوقی مستقل مستقر هستند که این واحدها با توجه به اساسنامه و یا سایر اسناد قانونی در زمینه تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای، طراحی مهندسی، مهندسی معکوس، انتقال فناوری، ارائه خدمات تخصصی و برای تجاری کردن نتایج تحقیقات فعالیت می‌نمایند؛ مثل شرکت‌های خصوصی، واحدهای تحقیق و توسعه صنایع و یا مراکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاه‌ها یا دستگاه‌های اجرایی.

پارک‌های علم و فناوری اغلب منطقه بزرگی را در برمی‌گیرند و از واحدهای مختلفی مثل آزمایشگاه‌های دولتی، دانشگاهی یا تعاونی گرفته تا شرکت‌های کوچک و بزرگ میزبانی می‌کنند.

---

1. Science Park

2. Technology Park

3. UK Science Park Association

پارک‌های علم و فناوری الزاماً خدمات و پشتیبانی‌های کسب‌وکار کاملی را ارائه نمی‌کنند، بلکه برخی یک مرکز رشد کسب‌وکار (انکوباتور) هستند که شامل شرکت‌های نوپایی هستند که در مراحل اولیه رشد قرار دارند. با این حال پارک‌های علم و فناوری خدمات پس از رشد یا مرحله توسعه شرکت را نیز برای شرکت‌های انشعابی^۱، ارائه می‌کنند.

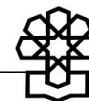
۲. انواع پارک‌های علم و فناوری

پارک‌های علم و فناوری از ابعاد مختلف با هم متفاوت هستند. از لحاظ تعداد نیروی انسانی، ابعاد فیزیکی، شکل حقوقی، مالکیت و... برخی از تفاوت‌های ظریف در تعریف انواع مختلف پارک‌های علم و فناوری به حضور یک نهاد ذینفع کلیدی مربوط است که مأموریت و اهداف استراتژیک آن پارک را تعریف می‌کند. از این منظر، می‌توان ۴ نوع اصلی برای پارک‌های علم و فناوری برشمرد: ائتلافی، دانشگاهی، شرکتی و خوشه‌ای. مشخصه‌های انواع پارک‌های علم و فناوری در جدول ۱ ارائه شده است (مرتضوی و همکاران، ۱۳۹۵).

جدول ۱. مشخصه‌های انواع پارک‌های علم و فناوری

مشخصه‌ها	مدل
<ul style="list-style-type: none"> - دو یا چند شریک برای مدیریت توسعه و رشد پارک با هم شریک می‌شوند، - هدف مشترک، توسعه اقتصادی براساس انتقال دانش و نوآوری است، - تأمین مالی برای توسعه زیرساخت و ساختمان‌های ابتدایی از سوی دولت انجام می‌شود، - سازماندهی لازم برای اداره و توسعه پارک و تعقیب اهداف استراتژیک صورت می‌گیرد. 	ائتلافی
<ul style="list-style-type: none"> - پارک از نظر فیزیکی در داخل پردیس دانشگاه یا زمین‌های متعلق به دانشگاه تأسیس می‌شود و درآمدزایی می‌کند، - تعداد زیادی از شرکت‌های مستقر در پارک (معمولاً بیش از ۴۰ درصد)، شرکت‌های انشعابی یا نوپا هستند، - تعداد زیادی از اعضای هیئت علمی به‌عنوان مدیر، راهنما، شریک و غیره با شرکت‌های مستقر در پارک همکاری می‌کنند، - کارآفرینی یکی از مشخصات کلیدی برنامه درسی دانشگاه است، - دانشگاه خدمات رشد کسب‌وکار را برای شرکت‌های انشعابی خود و شرکت‌های انشعابی منطقه تحت پوشش خود ارائه می‌کند. 	دانشگاهی

۱. طبق تعریف، شرکت انشعابی (Spin-off یا Spin-out) به شرکتی جدید اطلاق می‌شود که فرد یا افرادی که از کارکنان یک شرکت یا سازمان مادر هستند آن را پایه‌گذاری کرده و بر محور یک فناوری مهم که از همان شرکت یا سازمان مادر نشئت گرفته است، شکل می‌گیرد و سپس به یک شرکت مستقل و مجزا تبدیل می‌شود. Spin-offها را می‌توان براساس اینکه از چه سازمان یا تشکیلاتی جدا می‌شوند و با برحسب اینکه کارآفرین دانش خود را در کجا کسب کرده باشد، تقسیم کرد. اساساً دو منبع اصلی برای تشکیل شرکت‌های انشعابی، مؤسسات آموزش عالی (دانشگاه‌ها) و شرکت‌های صنعتی بزرگ و با سابقه‌اند که به ترتیب Spin-offهای دانشگاهی و شرکتی از آنها به وجود می‌آیند (قاضی نوری و همکاران، ۱۳۸۸: ۳۶۸-۳۶۹).

مشخصه‌ها	مدل
<ul style="list-style-type: none"> - اولین و باسابقه‌ترین شرکت مستقر در پارک، بیشترین فضای پارک را اشغال می‌کند، - این شرکت، سایر مستاجران پارک را جذب می‌کند که تعدادی از آنها بخشی از زنجیره تأمین شرکت اصلی هستند، - رویکرد «نوآوری باز» بین شرکت اصلی و سایر شرکت‌ها وجود دارد، - تمرکز پژوهش‌ها در دانشگاه‌های مرتبط با پارک تا حد زیادی تحت تأثیر محصولات/خدمات شرکت اصلی است، - دانشگاه‌های مرتبط با پارک بیشتر آموزش‌ها خود را با نیازهای شرکت اصلی هماهنگ می‌کنند. 	شرکتی
<ul style="list-style-type: none"> - خوشه‌ای از شرکت‌های فعال در یک بخش اقتصادی که از نظر جغرافیایی نزدیک به هم قرار دارند، - شراکتی برای تأمین خدمات مورد نیاز شرکت‌های خوشه شکل می‌گیرد، - ارتباط با تولیدکنندگان دانش به‌واسطه تقاضای شرکت‌ها شکل می‌گیرد نه فشار دانشگاه یا سیاست دولت، - یک مالک منحصر به فرد یا واحد برای کل تسهیلات یا زمین مورد استفاده وجود ندارد، - فرصت بازاریابی برای پشتیبانی از توسعه اقتصادی و مفهوم شهر علم و فناوری وجود دارد. 	خوشه‌ای

مأخذ: مرتضوی و همکاران، ۱۳۹۵.

در یک تقسیم‌بندی کلی دیگر پارک‌های علمی و فناوری را می‌توان از نظر ابعاد فعالیت‌ها و وسعت کارکردهای مورد انتظار از آنها در چارچوب نظام نوآوری به چهار دسته تقسیم کرد:

۱. مراکز رشد شرکت‌ها و مؤسسات (انکوباتورها) که برای حمایت از شرکت‌های نوپا و تازه تأسیس شکل می‌گیرند؛

۲. پارک‌های علمی و فناوری که در مقیاسی بزرگ‌تر از انکوباتورها (هم از نظر فیزیکی و هم از نظر کارکردی) شکل می‌گیرند، بیشتر شرکت‌ها و مؤسسات تحقیقاتی و فناوری و البته انکوباتورها در آن حضور دارند؛

۳. شهرک‌های علمی و تحقیقاتی یا شهرهای علم و فناوری که در مقیاسی بسیار بزرگ، متشکل از چندین پارک، دانشگاه و مراکز مسکونی می‌باشد؛

۴. حالت گسترده‌تر شهرک‌ها یا شهرهای علم و فناوری خوشه‌های نوآوری هستند که در یک منطقه یا ناحیه شکل می‌گیرند و با تمرکز روی فناوری‌های نوین نقش بسیار قابل توجهی در توسعه اقتصادی مبتنی بر دانش و نوآوری دارند.

آنچه در بین تمامی پارک‌های علم و فناوری مشترک است این است که همه آنها شرکای دانشی دارند که فرآیند نوآوری آنها را تغذیه می‌کند. یک ویژگی مشترک دیگر این است که پارک‌های علم و فناوری تشکیلات منطقه‌ای هستند که همواره به اتکای منابع محلی برپا می‌شوند.

۳. کارکردهای پارک‌های علم و فناوری

به‌طور معمول اهداف و کارکردهای اصلی پارک‌های علم و فناوری عبارتند از:

- خلق و تجاری‌سازی فناوری‌ها و محصولات نوآورانه،
  - ارتقای تسهیم دانش و شبکه‌سازی میان ذینفعان مختلف نوآوری،
  - تسهیل سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تازه‌تأسیس فناوری‌محور،
  - ایجاد فرصت‌های جدید استخدام به‌واسطه توسعه تجاری فناوری‌های جدید،
  - کمک به خلق ثروت و افزایش رفاه در منطقه.
- پارک‌های علم و فناوری اهداف فوق را از طریق اقدامات زیر دنبال می‌کنند:
- جذب و خوشه‌سازی فیزیکی شرکت‌های فناوری‌محور و با سابقه،
  - تقویت و افزایش منابع علم و فناوری محلی به‌منظور تقویت مبنای اقتصاد منطقه،
  - انتقال دانش در سطحی وسیع، شامل انتقال ایده‌ها و همچنین فناوری‌های جدید و با سابقه‌تر و انتشار آنها در سطحی وسیع‌تر،
  - ایجاد تعامل مؤثر، غالباً مبتنی بر یک محیط پژوهشی مشترک، بین دانشگاه‌ها و یا مؤسسات پژوهشی و صنایع خصوصی،
  - تسهیل شکل‌گیری شرکت‌های نوپا و رشد شرکت‌های فناوری‌محور محلی به‌ویژه از طریق امکانات رشددهی داخلی،
  - تشویق مشارکت (هم پژوهش‌های همکارانه و هم تشکل‌ها و ائتلاف‌ها) مبتنی بر تعهدات مشخص و استوار بین سازمان‌های پژوهشی، کسب‌وکارها و نهادهای دولتی به‌منظور حصول بهتر اهداف فردی و مشترک از طریق همکاری نزدیک با یکدیگر.
- همچنین، پارک‌های علم و فناوری نقش مهمی در تقویت ارتباط صنعت و دانشگاه ایفا می‌کنند. آنها از طریق اقدامات زیر نقشی اساسی در برقراری و تسهیل ارتباطات شرکت‌های صنعتی با دانشگاه و ایجاد روابط همکارانه بین صنعت و دانشگاه ایفا می‌کنند:
- تأسیس آزمایشگاه‌های تحقیقاتی مشترک،
  - ایجاد امکان استفاده کاربران بخش صنعت از تسهیلات پارک،
  - همکاری با دفاتر انتقال فناوری دانشگاه‌ها،
  - ارائه آموزش حرفه‌ای برای کاربران صنعت، از جمله آموزش‌های مبتنی بر فناوری‌های نوین؛
  - شبکه‌سازی برای منابع انسانی به‌منظور برآوردن نیازهای صنعت (از جمله برنامه‌های کارآموزی و ارائه مشاغل برای فارغ‌التحصیلان جدید).

۴. پارک‌های علمی و فناوری در جهان

دره سیلیکون^۱ (ایالات متحده آمریکا) را می‌توان نخستین پارک علمی دنیا دانست. منشأ این پارک به پارک علم دانشگاه استنفورد در اوایل دهه ۱۹۵۰ برمی‌گردد. پس از آن سوفیا آنتی پلیس^۲ (فرانسه) در اروپا در دهه ۱۹۶۰ و شهر علم Tsukuba (ژاپن) در آسیا در اوایل دهه ۱۹۷۰ تأسیس شدند. این سه پارک قدیمی‌ترین و مشهورترین پارک‌ها در جهان هستند. در حال حاضر، بیش از ۴۰۰ پارک علم در جهان وجود دارد که تعداد آنها در حال افزایش است. در صدر آنها ایالات متحده آمریکا، با بیش از ۱۵۰ پارک علم قرار دارد. ژاپن با ۱۱۱ پارک در رتبه بعدی است. چین از اواسط دهه ۱۹۸۰ به توسعه پارک‌های علم خود پرداخت و هم‌اکنون حدود ۱۰۰ پارک علم در این کشور وجود دارد که ۵۲ پارک توسط دولت مرکزی و بقیه توسط دولت‌های محلی تأیید شده‌اند.

انجمن بین‌المللی پارک‌های علمی (IASP)، شبکه‌ای جهانی برای پارک‌های علم و فناوری محسوب می‌شود. در حال حاضر و با توجه به گستردگی مناطق جغرافیایی اعضا، ۶ منطقه آفریقا، اروپا، شمال آمریکا، آمریکای لاتین، اقیانوسیه (آسیا - پاسیفیک) و غرب آسیا تعریف شده است. این انجمن هم‌اکنون بیش از ۲۷۰ عضو قطعی از ۷۳ کشور دارد و ۲۱ پارک علم و فناوری ایران نیز عضو این انجمن هستند.

۵. پارک‌های علم و فناوری در ایران

۱-۵. تاریخچه

ایجاد اولین شهرک علمی و تحقیقاتی در ایران مربوط به سال ۱۳۷۱ است که پیشنهاد تهیه گزارش بررسی مقدماتی آن را شرکت سهامی ذوب‌آهن مطرح کرد و پیگیری کلیت کار به معاونت پژوهشی دانشگاه صنعتی اصفهان واگذار شد و در همین سال موضوع توسط شورای پژوهش‌های علمی کشور تصویب شد. در سال ۱۳۷۲ با تشکیل هیئت امنای عملیات اجرایی شهرک شروع شده و در سال ۱۳۷۵ اساسنامه آن را شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب کرد. در سال ۱۳۷۸ عملیات اجرایی ساخت مرکز رشد انجام و در سال ۱۳۷۹ مرکز رشد غدیر با استقرار ۱۷ واحد فناوری و تحقیقاتی راه‌اندازی شد. در همین سال، مطالعات مکانیابی پارک فناوری پردیس نیز انجام و در سال ۱۳۸۰ نقطه‌ای در شهر پردیس برای احداث پارکی وابسته به نهاد ریاست‌جمهوری انتخاب شد. پارک‌های علم و فناوری استان‌های آذربایجان شرقی، سمنان، خراسان، فارس، گیلان، مرکزی و یزد نیز در سال ۱۳۸۱ با انحلال سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی استان‌ها و تبدیل آن به پارک ایجاد شدند.

1. Silicon Valley

2. Sophia Antipolis

۵-۲. پارک‌های علم و فناوری در سیاست‌ها، قوانین و مقررات

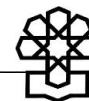
با گسترش مفاهیمی نظیر کارآفرینی فناورانه و اقتصاد دانش‌بنیان در بین سیاستگذاران، پارک‌های علم و فناوری در سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور نیز مورد توجه قرار گرفته‌اند.

آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری در سال ۱۳۸۱ را شورای گسترش آموزش عالی تصویب کرد که در آن مقررات مربوط به تأسیس و اداره پارک‌ها تشریح شده است. از جمله مهمترین بخش‌های این آیین‌نامه، تعیین سقف کمک‌های دولت برای مرحله تأسیس پارک‌ها است. همچنین در این آیین‌نامه، چگونگی اعطای مجوز تأسیس پارک در دو مرحله (اعطای موافقت اصولی و موافقت قطعی) شرح داده شده است. مشخصات طرح توجیهی و معیارهای ارزیابی درخواست‌ها (مراحل اول و دوم) و وظایف سازمان مؤسس پس از اخذ موافقت اصولی از دیگر بخش‌های آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری است.

به دنبال آن، «اساسنامه پارک‌های علم و فناوری» نیز در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۷ به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسید. طبق این اساسنامه، پارک‌های علم و فناوری به صورت هیئت امنایی اداره می‌شوند که ترکیب آن شامل وزیر وزارتخانه مربوط (رئیس)، استاندار (نایب رئیس)، رئیس سازمان مؤسس، رئیس پارک (دبیر)، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، یک نفر از رؤسای دانشگاه‌های استان، یک نفر از شخصیت‌های صاحب‌نظر در امور توسعه اقتصادی، یک نفر از شخصیت‌های صاحب‌نظر در امور پارک‌ها و یک نفر از مدیران صنایع منطقه یا واحدهای فناوری است. همچنین تدوین سیاست‌ها و اولویت‌بندی زمینه‌های فعالیت پارک در چارچوب راهبردهای مصوب هیئت امناء، تصویب درخواست‌های پذیرش برای استقرار واحدهای فناوری در پارک و سایر وظایف اجرایی پارک‌ها به عهده شورای پارک با ترکیب رئیس پارک (رئیس شورا)، معاون (مدیر)، امور فناوری (دبیر شورا)، معاون (مدیر) امور پشتیبانی، یک نفر از معاونین پژوهشی دانشگاه‌های استان، یک نماینده از طرف واحدهای فناوری، یک نفر از مدیران دستگاه‌های اجرایی یا صنایع منطقه و یک نفر صاحب‌نظر در امور پارک‌ها خواهد بود. همچنین پارک‌ها از نظر مقررات مالی مشمول آیین‌نامه مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها هستند و منابع مالی پارک عبارتند از: بودجه سالیانه پارک که از محل اعتبارات عمومی کشور تأمین می‌شود، درآمد حاصل از فعالیت‌ها و خدمات پارک، قراردادهای منعقد شده با سایر دستگاه‌های اجرایی و کمک‌ها و هدایای اشخاص حقیقی و حقوقی.

آیین‌نامه ارزیابی و نظارت بر فعالیتهای پارک‌های علم و فناوری (۱۳۸۸) نیز به استناد بند «۶» ماده (۸) آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری و به منظور ارزیابی فعالیت‌ها و نظارت بر حسن اجرای امور آنان به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسید. این آیین‌نامه جزئیات و معیارهای مربوط به ارزیابی عملکرد پارک‌های علمی و فناوری را پوشش می‌دهد.

در قانون برنامه چهارم توسعه کشور نیز، گسترش پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری و تعیین

مراکز و پارک‌های فناوری علمی، تحقیقاتی (با توجه به اولویت‌های آمایشی) مورد توجه قرار گرفت. طبق این قانون، واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری اجازه یافتند برای انجام مأموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار شوند.

حکم مربوط در برنامه چهارم توسعه، با تصویب قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی اختراعات و نوآوری‌ها» (۱۳۸۹) به‌صورت دائمی درآمد. همچنین، طبق این قانون، اولویت استقرار در محل پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، مناطق ویژه اقتصادی و یا مناطق ویژه علم و فناوری با واحدهای پژوهشی، فناوری و مهندسی و تولیدی شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان مقرر شد.

در قانون برنامه پنجم توسعه نیز به دولت اجازه داده شده است نسبت به ایجاد، راه‌اندازی و تجهیز پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد از طریق دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های تابعه و وابسته آنها اقدام نماید و از راه‌اندازی مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری از طریق بخش غیردولتی نیز حمایت کند. همچنین وزارت صنایع و معادن موظف شد برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، در قالب تدوین راهبرد (استراتژی) توسعه صنعتی و معدنی نسبت به تعمیق تعامل صنایع با شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری اقدام نماید.

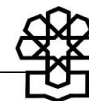
در نقشه جامع علمی کشور نیز به‌عنوان نقشه راه چشم‌انداز ۱۴۰۴، موضوع حمایت از پارک‌های علم و فناوری به‌خصوص با تأکید بر مشارکت بخش خصوصی و ارائه تسهیلات خاص به آنها برای ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی و تعاونی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری دیده می‌شود. اخیراً نیز حمایت از تأسیس و توسعه پارک‌های علم و فناوری در سیاست‌های کلی علم و فناوری (۱۳۹۳) مورد تأکید مجدد قرار گرفت.

در جدول ۲ خلاصه‌ای از سیاست‌ها، قوانین و مقررات مرتبط با پارک‌های علم و فناوری ارائه شده است.

جدول ۲. سیاست‌ها، قوانین و مقررات مرتبط با پارک‌های علم و فناوری

شرح	ماده / بند	
سیاست‌ها		
حمایت از تأسیس و توسعه شهرک‌ها و پارک‌های علم و فناوری	جزء «۵» بند «۲»	سیاست‌های کلی علم و فناوری (۱۳۹۳)
حمایت از توسعه مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری با تأکید بر مشارکت بخش خصوصی	بند «۱۲» اقدامات ملی راهبرد کلان ۳	نقشه جامع علمی کشور (۱۳۸۹)
حمایت از توسعه پارک‌های علم و فناوری ویژه علوم انسانی و هنر براساس نیازها و استعدادهای منطقه‌ای و استانی	بند «۱۸» اقدامات ملی راهبرد کلان ۱۰	
تشویق دانش‌آموختگان فنی و مهندسی به سمت ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی و تعاونی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری از طریق ارائه تسهیلات خاص به آنها	بند «۶» اقدامات ملی راهبرد کلان ۱۲	

شرح	ماده / بند	
قوانین		
توسعه ساختارها و زیربنای لازم برای رشد فعالیت‌های دانایی محور در بخش دولتی و خصوصی به‌ویژه ایجاد و گسترش پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری.	بند «ه» ماده (۴۵)	
به‌منظور ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی، اجازه داده می‌شود واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام مأموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار گردند	ماده (۴۷)	
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط، به‌منظور بهره‌گیری از قابلیت‌ها و مزیت‌های سرزمین در راستای ارتقای نقش و جایگاه بین‌المللی کشور و تعامل مؤثر در اقتصاد بین‌المللی، راهبردها و اولویت‌های آمایشی ذیل را در قالب برنامه‌های اجرایی از ابتدای برنامه چهارم، به مرحله اجرا درآورد:	ماده (۷۵)	قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۹-۱۳۸۴)
الف) بهره‌گیری مناسب از موقعیت و توانمندی‌های عرصه‌های مختلف سرزمین، برای توسعه علم و فناوری و تعامل فعال با اقتصاد جهانی، از طرق مختلف از جمله تعیین مراکز و پارک‌های فناوری علمی، تحقیقاتی، تخصصی و همچنین تعیین نقش و عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی		
ماده (۱۶) - دولت مجاز است به‌منظور دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم، اقدامات زیر را انجام دهد:	بند «د» ماده (۱۶)	
د) نسبت به ایجاد، راه‌اندازی و تجهیز آزمایشگاه کاربردی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، شهرک‌های دانشگاهی، علمی، تحقیقاتی، شهرک‌های فناوری، پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد از طریق دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های تابعه و وابسته آنها اقدام نماید. بخشی از نیروی پژوهشی این آزمایشگاه‌ها می‌تواند توسط پژوهشگران دستگاه اجرایی یا شرکت، اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تأمین گردد. دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌ها می‌توانند بخشی از اعتبارات پژوهشی خود را از طریق این آزمایشگاه‌ها هزینه نمایند		
ماده (۱۷) - دولت مجاز است به‌منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان اقدامات زیر را انجام دهد:	بند «ب» ماده (۱۷)	قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۰)
ب) حمایت مالی و تسهیل شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط خصوصی و تعاونی که در زمینه تجاری‌سازی دانش و فناوری به ویژه تولید محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و صادرات خدمات فنی و مهندسی فعالیت می‌کنند و نیز حمایت از راه‌اندازی مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری از طریق بخش غیردولتی		
ماده (۱۵۰) - وزارت صنایع و معادن موظف است به‌منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در قالب تدوین راهبرد (استراتژی) توسعه صنعتی و معدنی با هماهنگی معاونت در زیربخش‌های برگزیده صنعت و معدن، در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی با رعایت محورهای راهبردی ذیل به‌گونه‌ای اقدام کند که نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت و معدن افزایش یابد:	بند «ه» ماده (۱۵۰)	
ه) افزایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های طراحی، تدارک، ساخت، گسترش همکاری صنعت و دانشگاه، ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، تعمیق تعامل صنایع با شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری و افزایش مستمر سهم صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر (صنایع نوین) در ترکیب تولید صنعتی، نوسازی و ارتقای بهره‌وری صنایع و معادن		

شرح	ماده / بند	
ج) اولویت استقرار واحدهای پژوهشی، فناوری و مهندسی و تولیدی شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان موضوع این قانون در محل پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، مناطق ویژه اقتصادی و یا مناطق ویژه علم و فناوری	ماده (۳)	قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات (۱۳۸۹)
به منظور ایجاد و توسعه شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی اجازه داده می‌شود واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام مأموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار گردند.	ماده (۹)	
مقررات و آیین‌نامه‌ها		
تعیین سقف کمک‌های دولت برای مرحله تأسیس پارک‌ها تعیین نحوه اعطای مجوز تأسیس پارک (طی دو مرحله اعطای موافقت اصولی و موافقت قطعی)	مصوب شورای گسترش آموزش عالی	آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری (۱۳۸۱)
<ul style="list-style-type: none"> - تدوین سیاست‌ها و اولویت‌بندی زمینه‌های فعالیت پارک در چارچوب راهبردهای مصوب هیئت امنای صورت می‌گیرد - تصویب درخواست‌های پذیرش جهت استقرار واحدهای فناوری در پارک و سایر وظایف اجرایی پارک‌ها برعهده شورای پارک است - پارک‌ها از نظر مقررات مالی مشمول آیین‌نامه مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها می‌باشد - منابع مالی پارک عبارتند از بودجه سالانه پارک که از محل اعتبارات عمومی کشور تأمین می‌گردد، درآمد حاصل از فعالیت‌ها و خدمات پارک، قراردادهای منعقد شده با سایر دستگاه‌های اجرایی و کمک‌ها و هدایای اشخاص حقیقی و حقوقی 	مصوب شورای گسترش آموزش عالی	اساسنامه پارک‌های علم و فناوری (۱۳۸۱)
این آیین‌نامه به استناد بند «۶» ماده (۸) آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری و به منظور ارزیابی فعالیت‌ها و نظارت بر حسن اجرای امور آنان تدوین شده است	مصوب شورای گسترش آموزش عالی	آیین‌نامه ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری (۱۳۸۸)
ارزیابی مذکور توسط دفتر نظارت و ارزیابی مراکز فناوری و مبتنی بر شاخص‌های عملکردی کمی و کیفی صورت می‌گیرد. اطلاعات مورد نیاز، براساس گزارش‌های ارسالی از سوی مراکز رشد، بازدید و مصاحبه با مدیران پارک‌ها و همچنین واحدهای فناوری مستقر فراهم می‌گردد		

۳-۵. وضعیت پارک‌های علم و فناوری در کشور

در حال حاضر ۳۹ پارک علم و فناوری در کشور به فعالیت مشغول هستند. براساس وابستگی سازمانی، می‌توان پارک‌های علم و فناوری را به چهار بخش وزارتی، دانشگاهی، جهاد دانشگاهی و نهاد ریاست جمهوری تقسیم‌بندی کرد. در جدول ۳ وضعیت سازمانی پارک‌های علم و فناوری نشان داده شده است.

جدول ۳. وضعیت وابستگی سازمانی پارک‌های علم و فناوری ایران

ردیف	سازمان	تعداد
۱	وزارتی	۲۷
۲	دانشگاهی	۹
۳	جهاد دانشگاهی	۲
۴	نهاد ریاست جمهوری	۱
	مجموع	۳۹

مأخذ: دفتر برنامه‌ریزی امور فناوری وزارت عتف.

تنها پارک علم و فناوری متعلق به نهاد ریاست جمهوری، پارک فناوری پردیس است. پارک علم و فناوری کرمانشاه و البرز وابسته به جهاد دانشگاهی بوده و بقیه پارک‌ها وابسته به دانشگاه یا وزارتخانه‌های مختلف هستند.

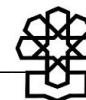
در جدول ۴ خلاصه‌ای از وضعیت پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد کشور به همراه تعداد واحدهای فناور مستقر در آنها نشان داده شده است.

جدول ۴. خلاصه‌ای از وضعیت پارک‌های علم و فناوری در ایران

شاخص	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	تا آبان ۱۳۹۵
تعداد پارک‌ها	۲۸	۳۱	۳۳	۳۳	۳۶	۳۷	۳۹
تعداد مراکز رشد علم و فناوری	۹۸	۱۱۳	۱۳۱	۱۴۶	۱۵۴	-	۱۷۸
تعداد شرکت‌های مستقر در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری	-	۲,۰۰۱	۲,۴۰۲	۳,۰۷۷	۳,۱۰۴	۳,۲۲۳	-
تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری	۰	۰	۴۱	۶۱	۴۱۳	۹۰۱	-
تعداد اشتغال ایجاد شده در پارک‌ها و مراکز رشد	۱۶,۱۳۹	۱۶,۵۴۲	۱۹,۰۰۰	۲۲,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	-	-
تعداد اختراعات ثبت شده در پارک‌ها و مراکز رشد	۰	۰	۳۲۱	۳۴۰	۳۶۰	-	-
بودجه مصوب پارک‌های وابسته به وزارت عتف (میلیون ریال)	۳۲۲,۶۸۱	۳۹۸,۴۱۲	۶۱۵,۳۲۲	۱,۰۰۸,۱۴۸	۱,۴۸۳,۵۳۶	-	-
مبالغ حمایتی از پارک‌ها و مراکز رشد پرداخت شده توسط وزارت عتف به غیر از ردیف بودجه مصوب مجلس (میلیون ریال)	۱۱,۶۸۸	۳۴,۰۹۸	۳۱,۴۰۰	۱۴۷,۸۵۰	۲۶۳,۸۰۰	-	-

مأخذ: معاونت پژوهش و فناوری وزارت عتف، ۱۳۹۴.

بررسی پراکندگی و استقرار پارک‌های علم و فناوری نشان می‌دهد که پراکنش پارک‌ها به صورت استانی است، بطوریکه در اکثر استان‌ها، حداقل یک پارک علم و فناوری وجود دارد. آمار مربوط به پارک‌های علم و فناوری به تفکیک استان‌ها، نوع شرکت‌های مستقر و اعتبارات آنها در سال ۱۳۹۴ در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. اعتبارات پارک‌های علم و فناوری و تعداد شرکت‌های فناور مستقر در آنها

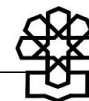
ردیف	استان	نام پارک	تاریخ مجوز تأسیس	تعداد شرکت‌های فناور			اعتبارات مصوب هزینه‌ای و تملک (میلیون ریال) (۱۳۹۴)	
				تأییدیه دانش‌بنیان دارند	تأییدیه دانش‌بنیان ندارند	مجموع شرکت‌ها	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات مصوب هزینه‌ای
۱	آذربایجان شرقی	استان آذربایجان شرقی	۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۵	۷۴	۹۹	۲,۷۱۶	۳۵,۸۱۲
۲	آذربایجان غربی	استان آذربایجان غربی	۱۳۸۶/۳/۲۳	۹	۲۷	۳۶	۳,۵۹۹	۱۴,۲۴۷
۳	اردبیل	استان اردبیل	۱۳۹۳/۱۰/۱۳	۴	۲۲	۲۶	-	-
۴	اصفهان	شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان	۱۳۷۶/۱/۲۶	۱۶۵	۱۷۸	۳۴۳	۷۷,۷۷۲	۲۸۳,۷۷۴
۵		شیخ بهائی	۱۳۸۱/۱/۱۸					
۶	البرز	استان البرز	۱۳۸۷/۱/۱۸	۳۰	۴۱	۷۱	۰	۱۰,۵۰۰
۷	ایلام	استان ایلام	۱۳۹۴/۷/۲۱	۱	۱۱	۱۲	۳,۵۹۹	۱۷,۶۹۹
۸	بوشهر	خلیج فارس (استان بوشهر)	۱۳۸۶/۱۲/۵	۸	۶۸	۷۶	۲۸,۵۹۹	۶۱,۰۹۵
۹	تهران	پردیس دانشگاه تهران	۱۳۸۴/۵/۲	۴۰	۱۰۲	۱۴۲	۲۳,۵۹۹	۱۰۲,۹۰۶
۱۰		دانشگاه تربیت مدرس	۱۳۸۴/۵/۵	۱۴	۲۴	۳۸	۳,۵۹۹	۶۹,۶۵۷
۱۱		پارک پردیس	۱۳۸۲/۱۲/۷	۶۲	۱۰۲	۱۶۴	۵۴,۲۱۶	۳۰۲,۴۹۳
۱۲		دانشگاه صنعتی شریف	۱۳۹۳/۷/۹	۱۳	۳۵	۴۸	-	۰
۱۳		دانشگاه آزاد اسلامی	۱۳۹۳/۱۰/۱۳	۶	۲۹	۳۵	-	۰
۱۴	خراسان جنوبی	خراسان جنوبی	۱۳۸۹/۱۲/۲۵	۳۲	۹۳	۱۲۵	۲۸,۵۹۹	۴۴,۸۹۷
۱۵	خراسان رضوی	خراسان رضوی	۱۳۸۱/۵/۳۰	۵۵	۱۷۰	۲۲۵	۲,۷۱۶	۴۶,۷۶۴
۱۶	خراسان شمالی	خراسان شمالی	۱۳۹۰/۶/۷	۶	۱۹	۲۵	۲۸,۵۹۹	۴۲,۱۹۹
۱۷	خوزستان	خوزستان	۱۳۸۸/۴/۳۰	۵۷	۶۰	۱۱۷	۴,۰۹۹	۳۰,۶۰۷
۱۸	چهارمحال و بختیاری	چهارمحال و بختیاری	۱۳۹۰/۱۲/۷	۸	۹۹	۱۰۷	۳,۵۹۹	۲۳,۱۹۹
۱۹	زنجان	دانشگاه زنجان	۱۳۸۸/۴/۳۰	۱۰	۴۲	۵۲	۳,۵۹۹	۱۴,۹۴۸
۲۰	سمنان	دانشگاه سمنان	۱۳۸۷/۱۱/۲۱	۲۰	۴۷	۶۷	۳,۵۹۹	۲۰,۵۱۳
۲۱		استان سمنان	۱۳۸۱/۵/۳۰	۱۲	۱۳۶	۱۴۸	۲,۷۱۶	۴۰,۲۵۹
۲۲	سیستان و بلوچستان	سیستان و بلوچستان	۱۳۹۱/۳/۳۰	۷	۴۹	۵۶	۳,۵۹۹	۱۶,۹۹۹

ردیف	استان	نام پارک	تاریخ مجوز تأسیس	تعداد شرکت‌های فناور			اعتبارات مصوب هزینه‌ای و تملک (میلیون ریال) (۱۳۹۴)		
				تأییدیه دانش‌بنیان دارند	تأییدیه دانش‌بنیان ندارند	مجموع شرکت‌ها	اعتبارات مصوب هزینه‌ای	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع کل
۲۳	فارس	فارس	۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۳	۱۱۵	۱۳۸	۶۳,۴۰۹	۳۱,۸۱۶	۹۵,۲۲۵
۲۴	قزوین	قزوین	۱۳۸۷/۴/۱۷	۱۱	۲۵	۳۶	۱۳,۷۲۸	۳۳,۵۹۹	۴۷,۳۲۷
۲۵	قم	قم	۱۳۹۰/۷/۲۶	۲۲	۳۱	۵۳	۱۴,۶۸۷	۳,۵۹۹	۱۸,۲۸۶
۲۶	کردستان	کردستان	۱۳۹۱/۱۲/۲۷	۱۳	۴۳	۵۶	۱۳,۶۰۰	۳,۵۹۹	۱۷,۱۹۹
۲۷	کرمان	دانشگاه کرمان	۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۱	۳۳	۵۴	۴۸,۸۵۳	۲,۷۱۶	۵۱,۵۶۹
۲۸	کرمانشاه	کرمانشاه (جهاد)	۱۳۸۶/۳/۲۳	۳۹	۱۰۵	۱۴۴	۴۲,۰۰۰	.	۴۲,۰۰۰
۲۹	گلستان	گلستان	۱۳۹۱/۱۰/۱۷	۳۶	۲۹	۶۵	۸,۶۵۰	۴,۹۵۷	۱۳,۶۰۷
۳۰	گیلان	گیلان	۱۳۸۱/۵/۳۰	۴۱	۹۱	۱۳۲	۴۴,۷۰۳	۲۲,۷۱۶	۶۷,۴۱۹
۳۱	لرستان	لرستان	۱۳۹۰/۶/۲۸	۱۶	۸۶	۱۰۲	۱۴,۴۴۱	۳۹,۳۷۹	۵۳,۸۲۰
۳۲	مازندران	مازندران	۱۳۹۰/۶/۲۸	۱۲	۵۷	۶۹	۱۳,۵۷۰	۴,۰۹۹	۱۷,۶۶۹
۳۳	مرکزی	مرکزی	۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۴	۹۹	۱۲۳	۴۶,۰۰۹	۳۸,۴۱۶	۸۴,۴۲۵
۳۴	هرمزگان	هرمزگان	۱۳۹۰/۳/۲۵	۱۱	۳۶	۴۷	۱۷,۶۰۰	۱۳,۵۹۹	۳۱,۱۹۹
۳۵		زیست‌فناوری خلیج فارس (قشم)	۱۳۸۷/۳/۷	۲	۲	۴	۲۱,۲۰۰	۱۶,۰۹۹	۳۷,۲۹۹
۳۶	همدان	همدان	۱۳۸۶/۸/۱۳	۲۰	۲۶	۴۶	۱۸,۲۶۱	۴۳,۵۹۹	۶۱,۸۶۰
۳۷	یزد	یزد	۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۶	۱۱۶	۱۴۲	۴۸,۰۱۰	۲۷,۷۱۶	۷۵,۷۲۶
		مجموع		۹۰۱	۲۳۲۲	۳۲۲۳	۱,۰۸۰,۱۸۸	۵۱۰,۵۱۷	۱,۵۹۰,۷۰۵

مأخذ: دفتر برنامه‌ریزی امور فناوری وزارت عتف، ۱۳۹۵، قانون بودجه ۱۳۹۴.

* دو پارک علم و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و دانشگاه شهید بهشتی در این جدول لحاظ نشده است.

شایان ذکر است پارک علم و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ایران و پارک علم و فناوری دانشگاه شهید بهشتی نیز اخیراً به جمع پارک‌های علم و فناوری استان تهران اضافه شده‌اند که در جدول ۵ منظور نشده‌اند. بررسی جدول ۵، نشان می‌دهد که استان تهران با دارا بودن ۵ پارک، در رتبه اول قرار دارد و پس از آن استان‌های اصفهان، سمنان و هرمزگان هر یک با دو پارک در جایگاه دوم قرار دارند. همان‌طور که در قسمت ۱-۵ نیز اشاره شد، از نظر قدمت، شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان که در تاریخ ۱۳۷۶/۱/۲۶ مجوز تأسیس گرفت، با سابقه‌ترین پارک علم و فناوری کشور است. جدیدترین پارک علم و فناوری نیز در استان ایلام است که مورخ ۱۳۹۴/۷/۲۱ موفق به اخذ مجوز تأسیس شد. طبق آمار ارائه شده در جدول ۵ (تا سال ۱۳۹۴)، هم‌اکنون ۳۲۲۳ شرکت در ۳۷ پارک علم و فناوری کشور مستقر هستند که از این تعداد، ۹۰۱ شرکت (۲۸ درصد) تأییدیه دانش‌بنیان دارند. استان تهران با ۴۲۷ و استان اصفهان با ۳۴۳ شرکت مستقر در پارک‌های علم و فناوری خود، بیشترین تعداد شرکت‌های فناور را به خود اختصاص داده‌اند. از نظر اعتبارات مصوب نیز پارک فناوری پردیس با ۱۴۳،۲۷۷ میلیون ریال اعتبارات هزینه‌ای، ۵۴،۲۱۶ میلیون ریال اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و در مجموع ۳۰۲،۴۹۳ میلیون ریال، بیشترین اعتبارات مصوب را به خود اختصاص داده است. همچنین بررسی اعتبارات پارک‌های علم و فناوری کشور نشان می‌دهد که حدود ۶۸ درصد به اعتبارات هزینه‌ای و ۳۲ درصد به اعتبارات دارایی‌های سرمایه‌ای اختصاص دارد.

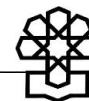
۴-۵. نگاهی به برخی از پارک‌های علم و فناوری کشور

در این بخش از گزارش به معرفی چند پارک علم و فناوری کشور پرداخته شده است. معیار انتخاب پارک‌ها براساس وسعت و اهمیت و همچنین سابقه آنها است، پس پارک فناوری پردیس به‌عنوان بزرگترین پارک علم و فناوری کشور، شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان به‌عنوان با سابقه‌ترین پارک و پارک علمی دانشگاه تهران به اجمال معرفی می‌شوند.

۴-۵-۱. پارک فناوری پردیس

پارک فناوری پردیس، مهم‌ترین و بزرگ‌ترین پارک فناوری کشور است که با مجوز شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۸۴ در زیرمجموعه نهاد ریاست‌جمهوری و با همکاری تعدادی از دانشگاه‌ها و مراکز علمی - پژوهشی کشور با هدف تجاری‌سازی دستاوردهای فناورانه و ایجاد بستر مناسب برای رشد فناوری و توسعه بازار شرکت‌های دانش‌بنیان تأسیس شد و هم‌اکنون یکی از سازمان‌هایی است که در زیرمجموعه معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری فعالیت می‌کند. تاکنون بیش از ۲۰۰ واحد فناور دانش‌بنیان از میان بیش از ۱۹۰۰ متقاضی در حوزه‌های فناوری‌های پیشرفته همچون فناوری اطلاعات و ارتباطات، زیست‌فناوری، فناوری نانو، مواد جدید، مکانیک و اتوماسیون به عضویت این

- مجموعه درآمدی و مراکز تحقیق و توسعه یا دفاتر طراحی و مهندسی خود را در پارک ایجاد کرده‌اند.^۱
- برخی از مهمترین اهداف و برنامه‌های کلی پارک با توجه به اساسنامه آن به شرح ذیل است:
- تجاری‌سازی نتایج تحقیقات و تحقق ارتباط بخش‌های تحقیقاتی و تولیدی و خدماتی کشور، به‌منظور رشد و توسعه اقتصادی و فنی، افزایش فرصت‌های شغلی تخصصی، جذب و توسعه فناوری، ایده‌پردازی، بالابردن سطح مهارت‌های مدیریتی، ارتقا کیفیت تولیدات داخلی و افزایش توان صادراتی کشور در امور خدماتی، تحقیقاتی و تولیدی مبتنی بر فناوری پیشرفته.
  - حمایت از توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط فناوری و نوآور با هدف توسعه صنایع نوین و کارآفرینی،
  - حمایت از همکاری‌های بین‌المللی و استفاده از تجارب جهانی، به‌منظور زمینه‌سازی برای حضور مؤثر شرکت‌ها در بازارهای جهانی،
  - ارائه تسهیلات ویژه و خاص جهت کاهش هزینه‌های تحقیق و توسعه برای تسریع روند ورود فناوری‌های تولید شده به بازارهای رقابتی جهان،
  - ایجاد فرصت‌های علمی و تحقیقاتی و پژوهشی جدید با دیدگاه توسعه فناوری‌های استراتژیک جهان از جمله نانوفناوری، فناوری زیستی، فناوری اطلاعات،
  - جذب سرمایه‌های خارجی و تجهیز سرمایه‌های داخلی به‌منظور جذب و تولید دانش و فناوری‌های نوین،
  - تحقق ارتباط صنعت و دانشگاه برای ارتقای سطح فناوری و بهره‌گیری از پتانسیل‌های موجود در دانشگاه‌ها،
  - انجام مطالعات امکان‌سنجی فنی اقتصادی طرح‌های منتخب با استفاده از توان فنی شرکت‌های مهندسی و مراکز تحقیقاتی داخلی و خارجی و معرفی طرح‌های اقتصادی به متقاضیان اجرای طرح‌ها،
  - کمک و همیاری در تأمین سرمایه ارزی و ریالی طرح‌ها از طریق استفاده از حساب ذخیره ارزی، وام بانک‌های داخلی و خارجی و دیگر منابع اعتباری ممکن،
  - ایجاد ارتباط مستقیم و تنگاتنگ با دیگر پارک‌های فناوری دنیا با هدف ایجاد جریان سیال اطلاعات،
  - فراهم نمودن بسترهای لازم جهت تبادل فناوری، از جمله تدوین نظام‌های ارزشگذاری فناوری، استانداردها، ارائه خدمات مشاوره در خصوص مالکیت فکری، تدوین دانش فنی، تأمین مالی و از این قبیل،
  - فراهم نمودن زمینه رشد شرکت‌های نوپا متکی بر نوآوری از طریق مراکز رشد و فرآیندهای زایشی.

اولویت‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت پارک نیز عبارتند از:

- بخش الکترونیک، فناوری اطلاعات و ارتباطات،

- بخش مکانیک و اتوماسیون،

- بخش شیمی و زیست‌فناوری،

- بخش مواد پیشرفته،

- بخش نانو فناوری،

- بخش آموزشی و دانشگاهی.

در حال حاضر، خانواده پارک پردیس از ۲۲۳ شرکت تشکیل شده است، تعداد ۲۷ مرکز رشد، ۲۸ مرکز شتابدهی نوآوری و ۲۰ مرکز توسعه کسب‌وکار فناوری، ۹۶ شرکت به صورت تملیکی و ۵۲ شرکت به صورت استیجاری در پارک فعالیت دارند. در سال ۱۳۹۴، شرکت‌های عضو پارک فناوری پردیس توانستند ۹/۸ میلیون دلار صادرات رسمی داشته باشند، همچنین شرکت‌های مستقر، ۱۲۲۰ میلیارد ریال در بخش تحقیق و توسعه هزینه کرده و ۱۱۶۰ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری جدید در توسعه فضای پژوهشی و فناوری انجام دادند. این پارک ۳۳۸ عنوان همکاری با دانشگاه‌های کشور داشته است که جذب ۱۸۱ نفر از فارغ‌التحصیلان و به‌کارگیری ۴۵ نفر از اساتید دانشگاه، انجام ۲۰ پایان‌نامه دانشجویی در مقاطع تحصیلات تکمیلی، انتشار ۴۴ مقاله داخلی و خارجی، ۱۱ مورد اشتراک‌گذاری امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی، جذب ۲۹ نفر کارآموز، تجاری‌سازی ۸ طرح دانشگاهی از جمله اقدامات هم‌افزایی اعضا با دانشگاه‌های کشور در سال ۱۳۹۴ بوده است. پارک فناوری پردیس، ۱۹۸ نشان و گواهی‌نامه در راستای توسعه کمی و کیفی دریافت کرده است که دریافت مجوز پروانه، تأییدیه دانش‌بنیانی، گواهی رضایتمندی مشتری، تأییدیه استاندارد ملی و بین‌المللی، ارتقای رتبه و جایزه و تقدیرنامه در جشنواره‌های ملی و بین‌المللی بخشی از این عناوین است. در جذب و تبادل دانش فنی و همکاری با سازمان‌های خارجی نیز تعریف ۹ عنوان تحقیق و تولید مشترک خارجی و صادرات فناوری به ارزش ۱۱/۵ میلیون دلار با ۸ کشور توسط ۶ شرکت عضو پارک در سال گذشته انجام شد. همچنین تاکنون ۱۰۷ عنوان نوآوری را اعضای پارک بومی‌سازی کرده که از این تعداد ۳۶ عنوان مربوط به بومی‌سازی دانش فنی، ۵۶ محصول یا خدمت جدید و ثبت ۱۵ پتنت داخلی و خارجی بوده است. بیشترین تسهیلات صندوق نوآوری و شکوفایی به شرکت‌های عضو پارک فناوری پردیس اختصاص یافته است. همچنین تکمیل و توسعه فضاهای پژوهشی و فناوری از اولویت‌های پارک پردیس به‌شمار می‌رود که تاکنون ۱۰ پروژه ساختمانی با زیربنای ۴۷ هزار مترمربع به اندازه ۷۱ درصد و ۲۱ پروژه زیرساختی در ۳۸ هکتار به اندازه ۸۲ درصد پیشرفت داشته است. برگزاری اولین دوره جایزه مصطفی (ص) به دبیرخانه پارک در سال ۱۳۹۴، برگزاری نمایشگاه اینوتکس ۲۰۱۵، برگزاری ۵۸ رویداد کارآفرینی و افزایش تعداد شتاب‌دهنده‌های نوآوری از دیگر اقدامات پارک در سال ۱۳۹۴

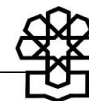
بود. ۶۰ نسخه توانمندسازی برای طرح‌های متقاضی را مرکز توسعه کسب‌وکار فناوری پارک تدوین کرده و ۶ برنامه تبادل شامل چهار نشست تبادل فناوری و دو فستیوال اختراعات نیز تاکنون توسط پارک اجرایی شده است. ۸۵ عنوان ارزیابی اختراع برای عرضه در بازار دارایی‌های فکری، ۲۸۰ میلیارد ریال ارزش لیزینگ محصولات دانش‌بنیان نیز توسط مرکز فن بازار ملی ایران و راه‌اندازی ۱۴ فن بازار در استان‌های کشور از مهمترین رویدادهای سال ۱۳۹۴ در پارک فناوری پردیس بوده است.^۱

۲-۴-۵. شهرک علمی - تحقیقاتی اصفهان

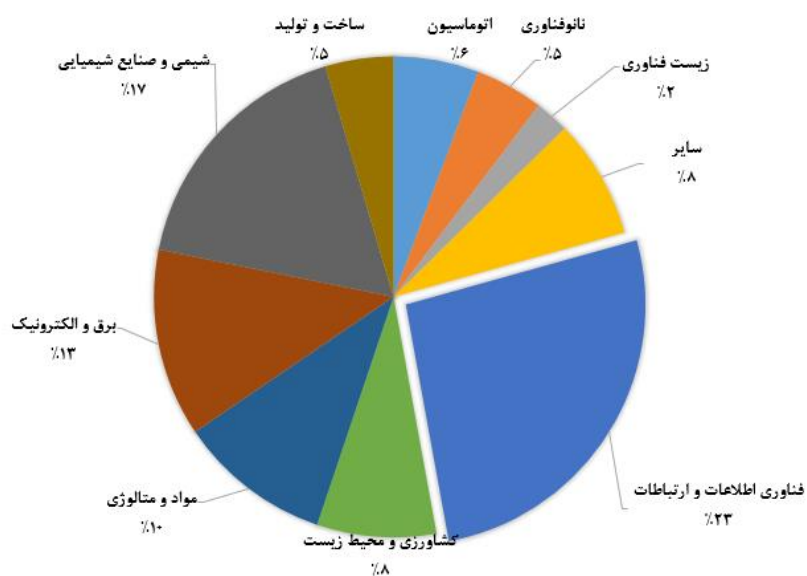
شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان با الهام از تفکر حاکم بر پارک‌ها و مراکز رشد فناوری در سال ۱۳۷۶ تأسیس شد تا مسئولیت هماهنگی و همسویی توانایی‌های علمی و فنی مراکز تحقیقاتی، دانشگاهی و صنعتی استان اصفهان را به‌عهده بگیرد. در حال حاضر شهرک عضو انجمن بین‌المللی پارک‌های علمی (IASP) و انجمن پارک‌های علمی آسیا (ASPA) و متخصصین پارک‌های علمی و مراکز نوآوری (SPICE) است. به‌منظور برآوردن اهداف مندرج در اساسنامه شهرک سه رسالت اجرایی زیر از سوی هیئت امنای شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان تدوین شده است:

- کمک به ایجاد و تقویت شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌محور،
  - ایجاد پیوند بین واحدهای تولیدی و سازمان‌ها و مؤسسات تحقیقاتی،
  - ارائه خدمات پشتیبانی به واحدهای مستقر در شهرک،
  - اجزای شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان عبارتند از:
    - مراکز رشد و رشد مقدماتی واحدهای تحقیقاتی: محل استقرار و رشد واحدهای تازه تأسیس،
    - ساختمان‌های استیجاری: محل استقرار واحدهای شکل گرفته،
    - مراکز تحقیقاتی: محل استقرار مراکز تحقیقاتی بزرگ وابسته به سازمان‌ها و صنایع،
    - آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های تخصصی،
    - واحدهای تولید نمونه.
- زمینه فعالیت شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان مستقر در شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان نیز به‌شرح نمودار ۱ است.

۱. سیدمهدی صفاری نیا، رئیس پارک فناوری پردیس، ۱۳۹۵/۶/۹. مصاحبه با خبرگزاری‌های رسمی کشور.

نمودار ۱. زمینه فعالیت شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان مستقر در شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان

<http://www.istt.ir>

مأخذ: سایت شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان. ۱۳۹۴ به آدرس:

تا پایان سال ۱۳۹۴، تعداد ۴۵۵ شرکت و مؤسسات دانش‌بنیان در شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان مستقر بوده‌اند که ۱۵۹ شرکت در سال ۱۳۹۴ پذیرش شدند. در این پارک، ۶۰۳۴ نفر مشغول به کار هستند که از این تعداد، ۳۸۴۰ نفر به صورت تمام وقت و ۲۱۹۴ نفر پاره وقت هستند. مهمترین اقدامات و دستاوردهای شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان در سال ۱۳۹۴ به شرح زیر است:

- پذیرش ۱۵۹ شرکت و مؤسسه دانش‌بنیان در مراکز رشد فناوری و پارک علم و فناوری استان اصفهان - شیخ بهایی.

- برگزاری یازدهمین جشنواره ملی فن آفرینی شیخ بهایی و اولین المپیاد ملی طرح کسب‌وکار دانشجویی.

- ایجاد ۱۱ صنعت و خط تولید مبتنی بر فناوری‌های شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان مستقر در شهرک.

- آغاز عملیات احداث برج فناوری به منظور تأمین فضای کالبدی و تسهیل در فرآیند استقرار شرکت‌های دانش‌بنیان، با مشارکت شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان و بخش خصوصی.

- بهره‌برداری و افتتاح ساختمان ۱۲ شرکت دانش‌بنیان با مجموع زیربنای ۱۲۲۰۰ مترمربع در

اراضی پارک علم و فناوری استان اصفهان - شیخ بهایی.

- کسب رتبه اول توسط مرکز رشد واحدهای فناوری شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان در

دهمین جشنواره برترین‌های فناوری نانو.

- کسب ۳ مدال طلای مسابقات جهانی اختراعات و نوآوری‌های کره جنوبی (WC) در سال

۲۰۱۵ توسط شرکت دانش‌بنیان تیم پارسی پاسارگاد.

- کسب رتبه دوم در مسابقات انتخاب برترین شرکت‌های فناوری مستقر در پارک‌های علم و فناوری آسیا (ASPA Award) در سال ۲۰۱۵ توسط شرکت مهندسی کاشفان نیل‌فام.
- تمدید قرارداد مرکز منطقه‌ای توسعه مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری (آیریس) از طرف یونسکو برای دوره ۶ ساله دوم.
- برگزاری رویداد ارائه فن‌آفرینی شیخ بهایی برای اولین بار توسط شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان و با همکاری رویداد جهانی SLUSH.
- برگزاری ۱۳ رویداد ایده‌شو با هدف فرهنگ‌سازی و ایجاد روحیه فن‌آفرینی.

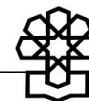
۳-۴-۵. پارک علم و فناوری دانشگاه تهران

ایده تأسیس پارک علم و فناوری دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۰ مطرح شد و سرانجام در مردادماه ۱۳۸۴، دانشگاه تهران موافقت اصولی تأسیس پارک علم و فناوری را از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دریافت کرد و به دنبال آن مرکز کارآفرینی با مصوبه هیئت‌رئیس دانشگاه به پارک ملحق شد. تا پایان سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۱۴ شرکت در پارک علم و فناوری مستقر شدند. مدیریت پذیرش مرکز ارزیابی با هدف تجمیع و یکپارچگی فعالیت‌های مختلف پارک در وظایفی نظیر پذیرش متقاضیان، استقرار در پارک، ارزیابی واحدها و شرکت‌های مستقر و صدور معرفی‌نامه مالیاتی و همچنین ارزیابی متقاضیان ثبت اختراع از ابتدای تابستان ۱۳۹۲ تشکیل و آغاز به کار کرد. به‌طور کلی در مدیریت پذیرش و ارزیابی، فرآیندهای اصلی به شرح ذیل انجام می‌شوند:^۱

- ارزیابی متقاضیان پذیرش در پارک علم و فناوری،
- ارزیابی واحدهای فناوری، مهندسی و پژوهشی مستقر در پارک علم و فناوری،
- ارزیابی معافیت مالیاتی واحدهای فناوری، مهندسی و پژوهشی مستقر در پارک علم و فناوری،
- ارزیابی درخواست‌های رونمایی محصولات - خدمات شرکت‌های مستقر،
- ارزیابی ثبت اختراع متقاضیان،
- ارزیابی و نظارت بر نحوه هزینه‌کرد اعتبارات پژوهشی افراد معرفی شده از سوی بنیاد ملی نخبگان.

مرکز رشد

مرکز رشد محلی برای استقرار هسته‌های فناور و شرکت‌های دانش‌بنیان نوپا و تازه‌تأسیس است که مراحل پیش‌رشد (دوره‌ای ۶ ماهه است که با تصویب مدیر مرکز رشد تا ۹ ماه قابل افزایش است) و دوره رشد (دوره‌ای است حداکثر ۳ ساله که با تصویب هیئت امنای ۵ سال قابل افزایش است) را پشت سر می‌گذارند.

مرکز توسعه واحدهای فناور

برای تحقق اهداف و وظایف پارک‌ها که در قالب مراکز رشد واحدهای فناور قابل انجام نیست، مرکزی تحت عنوان مرکز توسعه واحدهای فناور طراحی شده که هدف این مرکز تکمیل و ادامه حمایت‌های مرکز رشد و همچنین توسعه فعالیت‌های شرکت‌های کوچک و متوسط است.

مرکز کارآفرینی

کارآفرینی در سال ۱۳۸۱ برای اجرای آیین‌نامه کاراد (طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور) مصوب وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت، به منظور ارتقا و توسعه فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه تهران تأسیس شده است. بر این اساس پارک علم و فناوری دانشگاه تهران، طراحی و پیاده‌سازی زنجیره به هم پیوسته از ایده تا بازار را در دستور کار خود دارد.

۶. آسیب‌شناسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری ایران

آمارها نشان از شتاب در توسعه کمی پارک‌های علم و فناوری دارد و همان‌طور که در قسمت ۳-۵ اشاره شد، تعداد پارک‌های علم و فناوری کشور از ۱ پارک در سال ۱۳۸۰ به ۳۹ پارک در سال ۱۳۹۵ رسیده است. ۲۱ پارک علم و فناوری کشور عضو انجمن بین‌المللی پارک‌های علم و فناوری هستند. همچنین بررسی وضعیت پارک‌هایی مانند پارک پردیس یا شهرک علمی - تحقیقاتی اصفهان نشان می‌دهد که نمونه‌های موفق در این حوزه نیز در کشور ما وجود دارد. بنابراین به نظر می‌رسد ضرورت استفاده از این ابزار سیاستی برای تقویت ارتباط صنعت و دانشگاه، خلق ثروت از دانش و حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان توسط سیاست‌گذاران کشور تشخیص داده شده است، اما آسیب‌ها و چالش‌هایی نیز در این حوزه وجود دارد که در ادامه به برخی از مهمترین آنها اشاره می‌شود.

۶-۱. سیاست‌ها، قوانین و مقررات

همان‌طور که در جدول ۲ توضیح داده شده است، سیاست‌ها، قوانین و مقررات متعددی در حمایت از ایجاد و توسعه پارک‌های علم و فناوری و اداره و نظارت بر آنها تدوین شده است. با وجود این، به نظر می‌رسد تمرکز و توجه این سیاست‌ها و قوانین بیشتر روی توسعه کمی پارک‌های علم و فناوری است، به طوری که همان‌طور که پیش‌تر هم اشاره شد، در اغلب سیاست‌ها و قوانین به حمایت از پارک‌های علم و فناوری و گسترش آنها اشاره شده و به دلیل این نوع سیاست‌گذاری، تعداد پارک‌ها به عنوان یکی از شاخص‌های ارزیابی علم و فناوری مورد توجه قرار گرفته است. در حالی که توسعه کیفی و افزایش بازده پارک‌های علم و فناوری برای تحقق اهداف مورد انتظار از آنها ضروری است. همچنین وضعیت پراکندگی و استقرار پارک‌های علم و فناوری نشان می‌دهد سیاست‌های توسعه پارک‌ها در این جهت بوده که هر

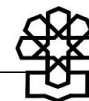
استانی حداقل دارای یک پارک علم و فناوری باشد و ظرفیت‌های موجود و توانمندی‌های علمی مناطق مختلف کشور مورد توجه قرار نگرفته است. از طرف دیگر، با وجود سیاست‌های حمایت از توسعه مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری با تأکید بر مشارکت بخش خصوصی (موضوع بند «۱۲» اقدامات ملی راهبرد کلان ۳ نقشه جامع علمی کشور و بند «ب» ماده (۱۷) قانون برنامه پنجم توسعه)، هنوز ورود بخش خصوصی به تحقیقات و پژوهش کشور به‌طور جدی اجرایی نشده است. به‌علاوه، طبق ماده (۳) قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» (۱۳۸۹)، اولویت استقرار در محل پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، مناطق ویژه اقتصادی و یا مناطق ویژه علم و فناوری با واحدهای پژوهشی، فناوری و مهندسی و تولیدی شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان موضوع این قانون است. طبق ماده (۹) این قانون نیز واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری می‌توانند برای انجام مأموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار گردند. پارک‌های علم و فناوری می‌توانند بستر مناسبی برای سرریز دانش و فناوری و شبکه‌سازی بین شرکت‌ها و در نتیجه افزایش اثربخشی سیاست‌ها فراهم کنند. با وجود این همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شد تنها ۲۸ درصد شرکت‌های مستقر در پارک‌ها، تأییدیه دانش‌بنیان دارند. این مسئله می‌تواند منعکس‌کننده عدم تمایل شرکت‌های دانش‌بنیان برای استقرار در پارک‌ها باشد که شاید بتوان دلیل آن را در عملکرد پارک‌ها و نحوه اجرای سیاست‌های حمایتی نظیر برخورداری شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌ها از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی دانست.

۲-۶. ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری

در بیشتر گزارش‌های عملکرد پژوهش و فناوری کشور، تعداد پارک‌های علم و فناوری یکی از شاخص‌های این حوزه ذکر می‌شود. اما به‌نظر می‌رسد تعداد پارک‌ها به‌تنهایی نمی‌تواند معیار مناسبی برای ارزیابی کشور در مقایسه با کشورهای دیگر باشد. هرچند روش استاندارد واحدی نیز برای ارزیابی موفقیت یا شکست پارک‌های علم و فناوری وجود ندارد و تعاریف مشخص و استاندارد نیز برای ارزیابی تأثیر آنها بر اقتصاد محلی ارائه نشده است، اما مطالعات محدودی که روی تحلیل موفقیت یا شکست انجام شده است، بر بازده‌های پارک برای ذینفعان اصلی‌اش متمرکز است.

طبق تحقیق ملک‌زاده (۱۳۸۴) ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری باید براساس معیارهایی نظیر اثر بر مشاغل و حرفه‌ها، توسعه اقتصادی و سایر اولویت‌ها و بر مبنای موفقیت‌های بلندمدت انجام شود. یکی از شاخص‌های موفقیت پارک‌ها و مراکز رشد فناوری، نقش آنها در ایجاد اشتغال مستقیم و

غیرمستقیم است که در بسیاری از کشورها به عنوان معیار به کار برده می شود. دوم اینکه در ارزیابی اثربخشی و عملکرد پارکها لازم است از مشتریان و شرکتها نظرخواهی شود و میزان مطالبات آنها با میزان امکانات و توانمندیهای بالقوه و بالفعل سنجیده شود. همچنین در ارزیابی باید میان آثار مستقیم و آثار خالص عملکردی تمایز و تفاوت قائل شد. عواملی نظیر سطح اشتغال و سرمایه و یا گردش مالی شرکتها از اثرات مستقیم عملکردی هستند. بنابراین درک نقش و اهمیت مشاوره های مالی و مدیریتی پارکها و مراکز رشد فناوری از ضرر و زیانهای اساسی آینده پیشگیری می کند. مدل عملیات و مدیریت پارکها و مراکز رشد فناوری با توجه به شرایط محلی و منطقه ای و ملی نیز باید در ارزیابیها مد نظر قرار گیرد. اهداف و مقاصد مؤسسان، بازارهای هدف، تسهیلات و امکانات در اختیار و موقعیت مکانی عامل تعیین کننده ای در موفقیت است و در ارزیابیها باید کاملاً مورد توجه قرار گیرد. در نهایت اینکه پارکها و مراکز رشد ابزاری با منافع زیاد در ارتقای اهداف سیاستهای اقتصادی - اجتماعی دولتها هستند و بنابراین نقش آنها در اهداف اقتصادی - اجتماعی و افزایش دانایی باید مورد توجه قرار گیرد (ملکزاده، ۱۳۸۴).

با توجه به روند گسترش کمی پارکهای علم و فناوری در کشور، ضرورت اتخاذ یک الگو در ارزیابی عملکرد پارک و میزان اثربخشی آنها در این حوزه بسیار اهمیت دارد. در همین ارتباط باید توجه داشت که پارکهای علم و فناوری با انکوباتورها و یا شهرکهای صنعتی تفاوت قابل توجهی دارند. در انکوباتورها بر حمایتهای بلاعوض برای کمک به رشد اولیه شرکتها تکیه شده است. شهرکهای صنعتی، به شکل جزیره ای و جدا از هم، محمل کاربرد تولید هستند و زایش و ایجاد فناوریهای جدید و مباحث تولید داراییهای فکری، کمتر امکان بروز دارند. اما بنیان اصلی فعالیتهای پارک علمی و فناوری، ظهور دانش در خدمات و محصول است.

به نقل از مهدوی و همکاران (۱۳۹۰)، یکی از شاخصهای تعیین میزان موفقیت پارکهای علم و فناوری، سنجش وضعیت عملکرد شرکتهای دانش بنیان مستقر در پارکهاست. بر این اساس، کسب و کار و اطلاعاتی از سطح فناوری، ارتباط عناصر تشکیل دهنده نظام علم و فناوری، وضعیت داراییهای فکری، شیوه های همکاری میان مراکز آموزش عالی و مراکز پژوهشی با صنایع و سازمانها، تنوع منابع مالی و میزان درآمدها، سرمایه های جذب شده، دامنه شمول خدمات یا محصولات، تعداد مشتریان و بسیاری عوامل دیگر که در یک شرکت دانش بنیان از جمله معیارهای کلیدی به حساب می آیند که در فرآیند ارزیابی پارکهای علم و فناوری باید مورد سنجش قرار گیرد (مهدوی و همکاران، ۱۳۹۰).

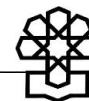
همان طور که پیش تر در قسمت ۲-۵ این گزارش شرح داده شد، آیین نامه ارزیابی و نظارت بر فعالیتهای پارکهای علم و فناوری (مصوب شورای گسترش آموزش عالی) به استناد بند «۶» ماده (۸) آیین نامه تأسیس و راه اندازی پارکهای علم و فناوری و به منظور ارزیابی فعالیتها و نظارت بر حسن اجرای امور آنان در سال ۱۳۸۸ تدوین شده است. طبق این آیین نامه، کاربرگهای ارزیابی

شامل کاربرگ عملکرد پارک‌ها، کاربرگ اعلام نظر از واحدهای فناور و کاربرگ ارزیابی عملکرد براساس دوره ارزیابی تنظیم شده است. در کاربرگ عملکرد پارک‌ها، اطلاعاتی از قبیل مشخصات فضای پارک، نظام مالی، ارکان پارک، دوره‌های آموزشی و مشاوره‌های ارائه شده به واحدها، قراردادهای سیستم‌های مدیریتی، خدمات ارائه شده و مشخصات واحدهای فناور توسط دفتر نظارت و ارزیابی مراکز فناوری از پارک‌ها درخواست می‌شود و پارک موظف هستند در زمان مقرر، کاربرگ را تکمیل و عودت نماید. در کاربرگ اعلام نظر از واحدهای فناور نیز وضعیت واحد از نظر وضعیت استقرار، فضای تخصیص یافته، حدود گردش مالی شرکت و حمایت‌های دریافت شده از پارک بررسی می‌شود. معیارهای ارزیابی پارک طبق آیین‌نامه مذکور عبارتند از:

- الف) معیارهای ارزیابی مرتبط با برنامه کاری پارک،
  - ب) معیارهای ارزیابی مرتبط با نظام‌های فرآیندهای اداره پارک،
  - ج) معیارهای ارزیابی میزان کارآمدی مدیریتی و سازمانی پارک،
  - د) معیارهای ارزیابی سیاست‌ها و خدمات حمایتی،
  - و) معیارهای ارزیابی فضاهای کالبدی و زیرساخت‌های پارک،
  - ر) معیارهای ارزیابی اقتصادی در پارک،
  - ه) معیارهای ارزیابی نوآوری در پارک،
  - ی) نظرسنجی از واحدهای فناوری در خصوص نحوه اداره پارک.
- در نهایت پارک‌های علم و فناوری طبق جدول ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری که سرفصل‌ها و معیارهای آن در جدول ۶ آمده است طی سه دوره امتیازدهی و ارزیابی می‌شوند.

جدول ۶. خلاصه‌ای از رئوس جدول ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری کشور

دوره سوم (بلوغ)	دوره دوم (رشد)	دوره اول (راه‌اندازی)	معیار	سرفصل
			برنامه کاری (عملیاتی) و عمرانی	برنامه
			میزان پیشرفت برنامه‌های مصوب	
			وجود آیین‌نامه‌های پارک	رعایت مقررات
			رعایت معیارهای مذکور در آیین‌نامه و اساسنامه	
			وضعیت نظام مالی	کارآمدی سازمانی
			سیستم‌های مدیریتی	
			کارآمدی ستادی پارک	
			مدون بودن مستندات و نحوه دسترسی به آنها	سیاست‌ها و خدمات حمایتی
			خدمات	
			سطح کل پارک	فضای کالبدی و زیرساخت‌ها
			استفاده مناسب از فضا	
			کیفیت فضاهای در اختیار پارک	

دوره سوم (بلوغ)	دوره دوم (رشد)	دوره اول (راه‌اندازی)	معیار	سرفصل
			کیفیت اراضی در اختیار پارک جهت واگذاری به واحدهای فناوری	
			وضعیت اقتصادی پارک علم و فناوری	اقتصادی
			وضعیت اقتصادی واحدهای فناوری	
			نوآوری و توسعه فناوری در واحدهای فناوری	نوآوری
			اشتغال دانشگران و نخبگان	
			انتقال فناوری	
			حمایت از نوآوری در منطقه و اقتصادهای محلی و هم‌افزایی	
			مراکز رشد واحدهای فناوری	
			میزان رضایت واحدهای فناوری	

مأخذ: آیین‌نامه ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری).

در پژوهشی توسط رمضانی و همکاران (۱۳۹۲)، عملکرد پارک‌های ایرانی عضو انجمن بین‌المللی پارک‌های علمی براساس معیار پیامدهای حضور پارک در منطقه ارزیابی شد. معیارهای عملکردی مورد استفاده شامل شبکه‌سازی، قراردادهای همکاری‌های منعقد شده بین آزمایشگاه‌های پارک و شرکت‌های ناحیه، محصولات و فرآیندهای جدید به‌کار گرفته شده در شرکت‌های ناحیه که از طریق پارک ایجاد شده‌اند، تعداد شرکت‌های ایجاد شده از طریق همکاری با پارک در برنامه‌های صنعتی‌سازی مجدد نواحی صنعتی متروک، تعداد کارکنان استخدام شده در شرکت‌های ایجاد شده از طریق همکاری با پارک، بهبودهای محیطی انجام شده از طریق همکاری با آزمایشگاه‌های پارک بود. با جمع‌بندی مطالعات انجام شده در حوزه ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری می‌توان چارچوب و شاخص‌های زیر را به‌عنوان یک چارچوب حداقلی مبتنی بر بازدهی برای ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری پیشنهاد کرد:

الف) بازده برای شرکت‌های مستقر در پارک

شاخص‌های ارزیابی عملکرد در این مورد عبارتند از:

- نرخ انتقال موفقیت‌آمیز دانش،
- نرخ تجاری‌سازی نوآوری‌ها،
- ظهور کارآفرینان جدید،
- گسترش شبکه‌های داخلی و خارجی و ارتباطات صنعت و نهاد مولد دانش،
- نرخ دوام شرکت‌های تازه‌تأسیس،
- مقدار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده،
- رشد و موفقیت مالی شرکت‌های مستقر در پارک.

ب) بازده برای اقتصاد محلی

شاخص‌های ارزیابی عملکرد در این مورد عبارتند از:

- تعداد مشاغل جدید ایجاد شده،
- مقدار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده،
- درآمد مالیاتی ایجاد شده به واسطه شرکت‌های جدید،
- تأثیرات وارد بر توسعه قابلیت‌های فناورانه محلی،
- تصویر عمومی و درک منطقه نسبت به پارک،
- مزایای غیرمستقیم مربوط به پارک (مانند سرمایه‌گذاری در دیگر کسب‌وکارها به واسطه شبکه‌سازی با پارک).

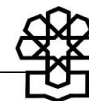
ج) بازده برای خود پارک

- تعداد مشاغل جدید ایجاد شده،
- تعداد شرکت‌های جذب شده موفق،
- تغییر در برنامه درسی دانشگاه به طوری که با فعالیت‌های پارک مرتبط باشد،
- تعداد پتنت‌های ثبت شده مشترک بین صنعت و دانشگاه،
- مقدار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده،
- رشد و توسعه زیرساخت فنی پارک،
- خودکفایی مالی و موفقیت مالی پارک،
- تصویر عمومی و درک منطقه نسبت به پارک.

۳-۶. بودجه و تأمین مالی

طبق قانون بودجه سال ۱۳۹۴، اعتبارات مصوب پارک‌های علم و فناوری حدود ۱۶۰ میلیارد تومان بوده است که از این میزان، ۶۸ درصد اعتبار هزینه‌ای و ۳۲ درصد اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. گزارش‌ها حاکی از این است که اکثر پارک‌های علم و فناوری کشور، با مشکل بودجه به خصوص بودجه عمرانی مواجه هستند. این در حالی است که بودجه‌های عمرانی برای توسعه زیرساخت‌های پارک‌ها ضروری است و چنانچه زیرساخت‌های پارک‌ها ضعیف باشد، نمی‌توان انتظار بازدهی مطلوب (طبق شاخص‌های بیان شده در قسمت ۱-۶) از پارک‌ها داشت.

همچنین به نظر می‌رسد بودجه دولتی کفاف تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی پارک‌ها را نمی‌کند. مضاف بر اینکه طبق آیین‌نامه تشکیل آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری (۱۳۸۱) سقف کمک‌های دولت برای مرحله تأسیس پارک‌ها مشخص شده است (قسمت ۲-۵ گزارش را

ببینید). ازسوی دیگر اعتبارات بودجه‌ای ممکن است به‌دلیل نوسانات متعدد در سایر درآمدها و هزینه‌های دولت به‌طور کامل محقق نشوند. بنابراین بهره‌برداری از ظرفیت‌های بخش خصوصی در حوزه پارک‌های علم و فناوری اجتناب‌ناپذیر است. شواهد موجود نشان می‌دهند که برخلاف انتظار اکثر پارک‌ها نتوانسته‌اند علی‌رغم چند سال حمایت دولتی درآمدزایی قابل قبولی داشته باشند. ازجمله علل این مسئله این است که طرح‌های تحقیقاتی چندان کاربردی نبوده یا تقاضای کافی برای بسیاری از محصولات فناورانه تولید داخل وجود ندارد و بخشی از این مشکل خود برخاسته از ضعف در نظارت بر عملکرد و بازده پارک‌هاست.

جمع‌بندی و پیشنهادها

پارک‌های علم و فناوری را می‌توان به‌عنوان یکی از ابزارهای مهم برای تسهیل شکل‌گیری و رشد شرکت‌های دانش‌بنیان دانست و ازاین‌رو توسعه آنها در مسیر حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان، یک الزام به‌شمار می‌آید. همان‌طور که در این گزارش اشاره شد، تأسیس و حمایت از پارک‌های علم و فناوری در سیاست‌ها و قوانین مورد تأکید قرار گرفته است. با این حال روند توسعه پارک‌های علم و فناوری کشور در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که رویکرد کلی سیاست‌ها و قوانین بیشتر متمایل به توسعه کمی بوده است و ارتقای کیفی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. به‌عبارت دیگر، با اینکه حدود ۲۰ سال از تأسیس اولین پارک علم و فناوری در کشور می‌گذرد، اما هنوز درک درستی از کارکرد مؤثر و مورد انتظار آنها وجود ندارد و به‌تبع، بیشتر ارزیابی‌های انجام شده در کشور صرفاً رشد تعداد پارک‌های علم و فناوری را گزارش می‌کنند. این درحالی است که بجز تعداد معدودی، اغلب پارک‌های علم و فناوری کشور در حد انکوباتور یا مرکز رشد باقی مانده‌اند و نمی‌توان عملکردی در حد پارک علم و فناوری از آنها انتظار داشت.

همچنین، اغلب پارک‌های علم و فناوری کشور، با مشکل بودجه به‌خصوص بودجه عمرانی مواجه هستند. این در حالی است که بودجه‌های عمرانی برای توسعه زیرساخت‌های پارک‌ها برای تحقق بازدهی مطلوب ضروری است. اما باید توجه داشت که بودجه دولتی کفایت تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی پارک‌ها را نمی‌کند. مضاف بر اینکه اعتبارات بودجه‌ای ممکن است به‌دلیل نوسانات متعدد در سایر درآمدها و هزینه‌های دولت به‌طور کامل محقق نشوند.

در عین حال، شواهد موجود نشان می‌دهند که برخلاف انتظار اکثر پارک‌ها نتوانسته‌اند علی‌رغم چند سال حمایت دولتی درآمدزایی قابل قبولی داشته باشند. ازجمله علل این مسئله این است که رویکرد صرفاً حمایتی و به شکل کمک بلاعوض بر این حوزه حاکم بوده و بازدهی و درآمدزایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در نتیجه طرح‌های تحقیقاتی چندان کاربردی نبوده یا تقاضای کافی برای بسیاری از محصولات فناورانه تولید داخل وجود ندارد و با توضیحی که داده شد، بخشی از این مشکل

خود برخاسته از ضعف در نظارت بر عملکرد و تعیین بازده مورد انتظار پارک‌هاست.

نکته بسیار مهم دیگر آن است که علیرغم وجود قانون دائمی مبنی بر اولویت استقرار شرکت‌های دانش‌بنیان در پارک‌های علم و فناوری و برخورداری شرکت‌های مستقر در پارک از مزایای قانونی مناطق آزاد، تنها ۲۸ درصد شرکت‌های مستقر در پارک‌ها، تأییدیه دانش‌بنیان دارند. این مسئله می‌تواند منعکس‌کننده عدم تمایل شرکت‌های دانش‌بنیان برای استقرار در پارک‌ها باشد که به نوبه خود می‌تواند ناشی از عدم اجرای کامل مزایای قانونی مناطق آزاد در پارک‌های علم و فناوری باشد.

با توجه به آسیب‌شناسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور، پیشنهاد می‌شود:

- پارک‌های علم و فناوری با توجه به اولویت‌های آمایشی و ظرفیت بومی توسعه پیدا کنند. در حال حاضر به نظر می‌رسد در جایی که هنوز پارک‌های موجود دولتی در تأمین زیرساخت‌های اولیه دارای مشکل هستند، ایجاد پارک‌های جدید در استان‌ها می‌تواند مشکلات را دو چندان کند. همچنین می‌توان از راهکارهایی نظیر تلفیق پارک‌های علم و فناوری برای تقویت و جهت‌دهی پارک‌ها با توجه به پتانسیل‌های منطقه بهره جست.

- رویکرد حمایتی حاکم بر این حوزه محدود به حمایت‌های صرفاً بلاعوض نباشد و بسته به مراحل توسعه پارک‌ها، سیاست‌های حمایتی مبتنی بر بازده تعیین شده برای پارک اتخاذ شود. به طور دقیق‌تر، لازم است پارک‌ها از نظر شاخص‌هایی مانند سابقه، مکان (منطقه محروم یا توسعه‌یافته)، محصولات و سایر ویژگی‌ها دسته‌بندی شده و سپس بسته‌های سیاستی متناسب با هر یک طراحی و اجرا شود.

- شاخص‌های زیادی برای ارزیابی عملکرد پارک‌ها وجود دارد که ضروری است این شاخص‌ها احصا شده و استفاده شوند. در این راستا، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اقداماتی برای بازنگری فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری دانشگاهی کرده است^۱، اما اتخاذ یک الگوی جامع در ارزیابی عملکرد پارک و میزان اثربخشی آنها در این حوزه بسیار اهمیت دارد. یک چارچوب حداقلی مبتنی بر بازدهی برای ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری باید بازده برای شرکت‌های مستقر در پارک، بازده برای اقتصاد محلی و بازده برای خود پارک را پوشش دهد.

- تأمین زیرساخت‌ها و فضای فیزیکی از مهمترین مشکلات پارک‌های تازه‌تأسیس است. بنابراین لازم است برنامه جامعی برای تأمین نیازهای اولیه تدوین و اعتبارات عمرانی بیشتری نسبت به اعتبارات هزینه‌ای در ردیف بودجه پارک‌های علم و فناوری تازه تأسیس جهت ایجاد زیرساخت‌ها و فضاهای فیزیکی مطلوب در نظر گرفته شود.

- استفاده بیشتر از ظرفیت بخش خصوصی هم به شکل تأمین منابع مالی و هم در مدیریت این حوزه، نه تنها می‌تواند در ارتقای عملکرد پارک‌های علم و فناوری بسیار مؤثر باشد، بلکه با توجه به

۱. به نقل از احمدی معاون پژوهش و فناوری وزارت علوم، باشگاه خبرنگاران جوان. ۲۸ مرداد ۱۳۹۵.

محدودیت‌های جدی در منابع مالی و غیرمالی دولتی ضروری است. بنابراین لازم است ورود جدی بخش خصوصی به این حوزه در دستور کار سیاستگذاران قرار گیرد.

- با وجود تصویب برخورداری واحدهای فناوری مستقر در پارک‌های علم و فناوری از مزایای مناطق آزاد، معافیت‌های مالیاتی و عوارض در قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات»، به نظر می‌رسد این امر به طور کامل محقق نشده و هنوز پارک‌های علم و فناوری از این مزایای در نظر گرفته شده بی‌بهره هستند. لذا اجرای کامل قانون مذکور برای برخورداری شرکت‌های مستقر در پارک‌ها از مزایای مناطق آزاد ضروری است.

- در کنار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به عنوان متولی اصلی در امر اعطای مجوز و نظارت بر پارک‌های علم و فناوری، مکلف کردن سایر وزارتخانه‌های به خرید تولید داخلی و مطالبه مجلس شورای اسلامی در خصوص اجرای قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم» (مصوب ۱۳۹۱)، می‌تواند در تحریک طرف تقاضا و پویایی شرکت‌ها و واحدهای مستقر در پارک‌های علم و فناوری کشور و به تبع آن افزایش بازده پارک‌ها مؤثر باشد.

منابع و مأخذ

۱. اساسنامه پارک‌های علم و فناوری. شورای گسترش آموزش عالی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۱.
۲. آیین‌نامه ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های پارک‌های علم و فناوری.
۳. آیین‌نامه تأسیس و راه‌اندازی پارک‌های علم و فناوری. شورای گسترش آموزش عالی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۱.
۴. دفتر برنامه‌ریزی امور فناوری وزارت عتف. پاسخ به نامه ۹۵/۰۶/۰۸ مورخ ۲۸-۱۴/۱۵۱۵/۵۶۹۷ مرکز پژوهش‌های مجلس، گزارش وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور، ۱۳۹۵.
۵. رمضانی، فاطمه و حسنعلی، آقاجانی و عبدالحمید، صفایی قادیکلایی. ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری در بعد پیامدهای حضور پارک در منطقه، رشد فناوری، سال دهم، ش ۳۷، ۱۳۹۲.
۶. سلیمانی، مجید. بررسی پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری ایران با نگاهی بر رویکرد جهانی، فصلنامه رشد فناوری. سال هشتم، ش ۳۲، ۱۳۹۱.
۷. قاضی‌نوری، سیدسروش، آلفردو سرکیسیان و پریسا، علیزاده. دولت و کارآفرینی تکنولوژیک، انتشارات مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران. تهران، ۱۳۸۸.
۸. قانون برنامه پنجم توسعه کشور.
۹. قانون برنامه چهارم توسعه کشور.
۱۰. قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات.
۱۱. مرتضوی، مهدی و لیلا، قنبری و پریسا علیزاده. پارک‌های علم و فناوری: رویکردی تطبیقی. انتشارات مدید. تهران، ۱۳۹۵.
۱۲. معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، گزارش وضعیت علم، پژوهش و فناوری در کشور جهت ارائه به مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴.
۱۳. ملک‌زاده، غلامرضا. ارزیابی موفقیت عملکرد مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری. رشد فناوری: دوره ۱، ش ۳، ۱۳۸۴.
۱۴. مهدوی، حمید و محمود، شیخ زین‌الدین و لیلا، خدابنده. تحلیل اثربخشی پارک‌های علم و فناوری به کمک نتایج فرآیند ارزیابی شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری. رشد فناوری. سال هفتم. ش ۲۷، ۱۳۹۰.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۲۷۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی وضعیت پارک‌های علم و فناوری کشور

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین (گروه فناوری‌های نو)

تهیه و تدوین: مرتضی براتی

ناظران علمی: مهدی فقیهی، محمدحسن معادی رودسری

متقاضی: غلامعلی جعفرزاده ایمن‌آبادی (نماینده رشت در مجلس شورای اسلامی)

ویراستار ادبی: پرند فیاضی

واژه‌های کلیدی:

۱. پارک‌های علم و فناوری

۲. پژوهش و نوآوری

۳. کسب‌وکار

۴. شرکت‌های دانش‌بنیان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱۱/۶